

De fles

*

*Allochtonie, werkloosheid,
criminaliteit en politiek*

*

*Over het referendum en over
het buiten kieperen van
vreemdelingen*

*

Jan Bauwens

D/2010/Jan Bauwens, uitgever

De fles

Er is een wereld denkbaar waarin het goud in de straten voor het rapen ligt terwijl het zand er schittert als een zeldzaamheid. Bijgevolg is niets daar kostbaarder dan glas. In die wereld rijden mensen wekelijks naar de afvalcontainer met goud: wit goud in het linker gat, geel goud in het rechter. Daar draaien koppels dertig jaar lang in dubbele shifts om dan als kroon op de carrière over te kunnen gaan tot de aankoop van een fles.

Het lijkt onmogelijk maar het is dat niet, het heeft zelfs een zekere vanzelfsprekendheid. Zand is weliswaar geen edel metaal maar niemand kan er omheen dat glas een wonderbaarlijk materiaal is dat veel meer tot de kinderlijke verbeelding spreekt dan goud en zilver tegelijk.

De laatst genoemde edele metalen appelleren allerminst aan de prilste fantasieën,

en ik herinner me uit mijn vroege jeugd een hardnekkig onbegrip voor lui die hoog opliepen met blinkende ringen, armbanden, halskettingen en munten, terwijl wij anderzijds hadden geleerd om na de consumptie van ons stukje chocolade de - evenzeer schitterende - aluminiumfolie in de vuilnisemmer te deponeren.

Terecht hebben heel wat kinderen het moeilijk met de idee van glas als wegwerpspecie, terwijl het zo wonderlijk blijkt dat het harde gesteente dat glas tenslotte is, zomaar door zich heen laat kijken alsof het helder water was of reine lucht. Het is niet ondenkbaar dat in een ogenblik van verstrooidheid iemand geloofde dat er vissen bestonden die in glas konden zwemmen, vogels die konden vliegen in glas en die het inademden zoals ze ook doen met de koude winterluchten als zij wegtrekken naar streken waar het warmer is.

Over de gigantische Sahara heen vliegen zij in pijlen, en de woestijnen in de wereld

waarover wij nu schrijven, zijn uiteraard van korrels goud. In ónze wereld daarentegen is er zoveel zand dat wij het allang niet meer interessant vinden om het van wat nader bij te gaan bekijken.

Zand bestaat uit korrels, en dat zijn stukjes steen, zo klein en licht dat ze makkelijk massaal kunnen worden verplaatst, zodat het zand ook wel doet denken aan de zee. Zo kunnen zandduinen en zelfs bergen zich verplaatsen over grote afstanden, alleen maar door de wind, alsof zij vloeibaar waren zoals water of licht zoals de wolken. Soms verplaatsen zich ganse zandstranden, met de seizoenen mee. Maar in zand kan men ook verdrinken.

Toen mensen nog een eigen huis hadden en zij vooraan in de boomgaard een steenput groeven om daar met een handpomp dagelijks hun drinkwater uit op te diepen, waren er bij het graven alsook bij het schoonmaken van de put altijd drie grote zorgen. Een eerste zorg was het dat beneden in de put wel eens kruitgas kon gaan

hangen dat zonder te waarschuwen diegene die afdaalde, bedwelmde zodat hij snel en quasi geruisloos verdronk. Een tweede zorg was het water zelf dat koud genoeg was om iemand van de adem te benemen, met hetzelfde onfortuinlijke gevolg. Maar een derde niets of niemand ontziende doder in de put die nog veel gevreesder was dan water of gas, was drijfzand, ook wel rampsande genoemd, of kwelm.

Het verhaal is bekend dat gedurende de oorlogsjaren ergens in de buurt van het Rabot te Gent een wagon met kostbare lading ontspoorde. Om het gevaarte terug in het spoor te krijgen, verliet de machinist de plek kortstondig, op zoek naar hulp. Toen hij echter enkele uren later terug kwam, bleek de wagon mét zijn lading te zijn verdwenen - een bijzonder raadselachtige diefstal. Edoch, toen werd overgegaan tot de inspectie van de plek des onheils, werd alras de geheel verdoken dief herkend: het was de aarde zelf die de wa-

gon had verzwolgen, daar hij op drijfzand was beland.

Zand zijn kleine stukjes steen, afkomstig van rotsen waarop de branding beukt, van lava dat verpulverd wordt onder gigantische gletsjers, van witte kalken schelpen ook of van koralen. De korrels hebben onregelmatige, hoekige vormen, maar wrijving gedurende miljarden jaren maakt ze mooi rond. Er zijn zandkorrels die, behalve dan qua grootte, in niets verschillen van die prachtige parels waaraan ontelbare duikers hun leven gaven, daar zij tot een half uur lang met ingehouden adem de diepe bodem van de zee afspeurden - een activiteit welke alleen mogelijk is door onderdrukking van het ademhalingscentrum, wat dan resulteert in een levensverwachting van pakweg vijftwintig jaar. En wie wist nog niet dat alle korrels op de witte zandstranden - maar ook die van de rode, roze of nog anderskleurige paradijselijke stranden - bestaan uit uit-

werpselen van de koraalvretende papegaaivis?

Zand kan zijn samengesteld uit allerlei mineralen en gesteenten, maar ook uit ertsen, zoals ijzer en goud. In zand kunnen ook halfedelgesteenten liggen zoals olivijn, granaat en saffier - dat staat in elke encyclopedie - en er bestaat ook sterrenzand: zandkorrels in de vorm van sterretjes. De boeken vermelden eveneens het zingend zand, 'akoestisch zand' genaamd, en het geluid ervan hangt van zijn samenstelling af. Maar bovenal is zand de grondstof voor glas!

Glas wordt geblazen en de eerste glasblazer was de bliksem. Na een blikseminslag wordt in het zand soms een witte, holle fulguriet gevormd - een bliksembuis of een bliksempijp - en dat is een soms meterslange streng van glas. Misschien werd het fabriceren van glas ontdekt dankzij de bliksempijpen. Hoe dan ook wordt glas geblazen en het is een ware kunst die men niet leren kan dan van de meester zelve.

Glasblazers moeten hittebestendig zijn, het beroep is ook niet zonder gevaren, maar het materiaal en het resultaat maken deze stiel bijzonder noodzakelijk en waardevol. Wat immers kan de fonkeling van een kroonluchter evenaren? Welk object bevat meer vorm én mysterie dan een fles? Wat is wonderlijker aan een huis dan de ruiten en wie zal ooit het geheim kunnen verstaan dat zich schuil houdt achter alle spiegels?

In de wereld waar zand een zeldzaamheid is, zijn al die wonderen niet zo vanzelfsprekend. Wij zitten aan het raam met een bril en een boek, warm door de ruitjes naar buiten te kijken, waar in witte sneeuw zwarte merels schooien om kruimels brood, en wij hebben geen kou. Maar in het land waar het goud in de straten voor het rapen ligt, kent men niet de luxe van glas. Daar werkt men van de vroege ochtend tot laat in de nacht, daar spaart men zich het eten uit de mond, daar telt men des avonds zijn zuur verdiende

centen en dan denkt men aan de dag dat die ultieme wens bewaarheid wordt. Reeds beschikt men over de eiken kast met houtsnijwerk die het kleinoord op zal baren, de kast die men enkel voor de hoogste gasten opendoet, de kast wiens holte met slechts één doel is geboren, en dat is de woorden vol bewondering te aanhoren telkenmale als zij gapen mag.

Wijzelf konden er niet van dromen, wij waren van simpele komaf en wij moesten ons nu eenmaal tevreden stellen met zilver en met goud, ook wel genoemd 'de blinkende doch ijdele troost der armen'. Maar bij de burens ging het er anders aan toe: meneer Franssen maakte carrière, hij werd zowaar een hoge piet, en ook zijn vrouw ging in de politiek. En op een dag was het zover, en zag en hoorde ik van door het raampje van het kleine mediteerkamertje boven, hoe het kleine buurmeisje onze tuin kwam ingerend, recht naar mijn zoontje, luid fluisterend: "Emiel! Emiel! We hebben er een! We hebben er een!"

En dan mijn zoon, even verbijsterd als ikzelf die aldus ongewild de mare vernam: "Wat hebben jullie dan wel, Emmaatje? Zeg mij wat het is: wat hebben jullie dan?" En haast benam haar de aangeslagenheid de adem toen dit keer haar fluis-teren oversloeg in een luide gil: "Een fles!"

Er werd over gepraat tot uren in het rond: de familie Fransen had een fles! De deur werd platgelopen door mannen met camera's en microfoons en des avonds verscheen de heer en mevrouw Fransen met hun dochtertje op teevee en dan zegden wij tot elkander: "Kijk, dat zijn onze burenen! Jaren is het geleden dat we hen nog zagen, en nu zitten ze hier in onze eigen huiskamer te vertellen! En wat hebben zij geluk! Straks zullen ze de fles filmen, en dan krijgen we ze ook te zien! Maar misschien doen ze dat ook niet, omdat de kostbaarheid opgeborgen zit in een kluis? Wie zal het zeggen!" En grootmoeder die zelf geen televisie bezat, kwam bij ons kijken;

gedurende de ganse reportage hield ze haar handen tegen de mond gedrukt van de opwindning en zij zegde: "Misschien bouwen ze wel een speciale kapel voor de fles, een soort bedevaartsoord, dan kunnen we ze met onze eigen ogen gaan bewonderen! Oh, maar kijk dat toch eens aan: is zij niet schoner dan Onze-Lieve-Vrouw? Maar zie ze daar nu eens te schitteren staan, de fles van de familie Franssen! Wat hebben deze mensen toch geluk!"

Maar op een dag, heel onverwacht, gebeurde iets bepaald onzacht: het was warmpel de fles die brak. Het kostbare kleinnood sprong zomaar in één ruk, in honderdduizend scherven stuk!

De hele familie Franssen wierp zich op de brokken en daarbij sneed Emmaatje, die ijverig hielp, zich met een van de scherven in de pols. Daar waren paniek, en glas, en bloed; de brandweer kwam, de buurt begaf zich in stoet naar het oord

waarvan men niet veel later zou zeggen:
daar heeft de fles een kind vermoord!

Alras stond het glas synoniem voor de
vloek die op alle bezitterige mensen rust
die lust beleven aan 't bezit van een fles.
Onthoud de wijze zedenles!

10 december 2010

Allochtonie, werkloosheid, criminaliteit en politiek

Uit een Nederlands onderzoek zou zijn gebleken dat de criminaliteit groter is onder allochtonen dan onder autochtonen; nieuw onderzoek van Belgische makelij beweert dan weer de Hollanders te corrigeren en zegt dat niet de allochtonie doch de werkloosheid de schuldige is en dat men eigenlijk moest zeggen dat in een stad de criminaliteit groter wordt naarmate de werkloosheid toeneemt. Het eerste onderzoek schoof de zwarte piet naar de allochtonen toe, maar het tweede onderzoek, dat beweert dit recht te zetten, doet evenzeer aan demonisering: het schuift de schuld in de schoenen der werklozen.

Met statistieken moet men altijd heel goed oppassen. Intussen bijna een halve eeuw geleden planden enkele Belgische politici het om een nieuwe wet voor te leggen aan het parlement: auto's met een rode kleur zouden worden verboden. Er was immers

een bijzonder statistisch verband vastgesteld: rode auto's zijn vaker in verkeersongevallen betrokken. Deze politici geloofden werkelijk dat een verbod op de kleur rood het aantal ongevallen zou doen dalen.

Ook bij het zoeken naar de oorzaken van criminaliteit, speelt blijkbaar de misleidende invloed van de statistiek, die echt tot absurde conclusies en beslissingen kan leiden. Het is overigens zeer de vraag of die dure statistische onderzoeken die in handen van onbekwamen dan nog tot heel foute conclusies leiden, niet beter vervangen werden door een portie gezond verstand.

In dit geval kon het zogenaamde gezond verstand wel eens menen te weten dat, ingevolge (jeugd)werkloosheid, een overschot aan ongekanaliseerde energie bij jongeren sowieso zal zorgen voor, op zijn minst, minder productieve activiteiten. Dit omdat werk de kanalisering is van energie, mede gestuurd door derden, vooral daar waar mensen niet zelfstandig kunnen werken. Maar omdat de verreгаande specialisatie van vrijwel elke job vandaag de

volledig autonome arbeid zo goed als onmogelijk maakt, ligt de verantwoordelijkheid voor wantoestanden die uit de werkloosheid zouden voortvloeien, niet bij de enkelingen doch bij de maatschappij die immers verplicht is om de nodige sturing aan te bieden daar waar zij verantwoordelijk is voor de verregaande specialisatie en de navenante heteronomie van haar werkende burgers.

Maar ook het zogenaamde 'gezond verstand' brengt vaak geen soelaas, want het aantal verborgen factoren is in dergelijke complexe kwesties meestal veel hoger dan het aantal zichtbare. Bekijken we nogmaals de conclusie uit het onderzoek: in een stad is de criminaliteit hoger naarmate de werkloosheid hoger is. Er zijn dus meer criminelen waar meer werklozen zijn, zo zegt het onderzoek.

De conclusie dat werklozen misdadigers zijn, is gauw getrokken, maar zij snijdt helemaal geen hout en het is zelfs andersom: werkloosheid is immers helemaal geen misdaad, het is daarentegen een gevolg van een misdaad. Werkloosheid is een resultaat van ongelijkheid of van on-

rechtvaardigheid en werklozen zijn slachtoffers van onrechtvaardige werkverdelers, ook wel werkgevers genaamd. Werklozen ondergaan hier zelfs een dubbel onrecht: een eerste keer daar waar hen een job onthouden wordt; een tweede keer daar waar de schuld voor deze 'straf' hen op de koop toe in de schoenen wordt geschoven.

De conclusie van dat statistisch onderzoek kon bijgevolg veeleer als volgt luiden: er zijn meer criminelen in een stad met onrechtvaardige werkgevers. Het staat dan iedereen nog vrij om daaruit al dan niet te concluderen dat die criminelen wellicht de onrechtvaardige werkgevers of politici zijn.

6 december 2010

Over het referendum en over het buiten kieperen van vreemdelingen

Sinds de zeventiger jaren en dus lang voor de tijd dat fabrieken vol hingen met camera's of dat er sprake was van meldpunten voor pesten, schminkte de Duitse undercover journalist Günter Wallraff zich totdat hij er zoals een echte Turk uitzag, om vervolgens te gaan solliciteren in de Duitse industrie die toen veel gastarbeiders te werk stelde. *Ganz unten* (1985), in het Nederlands verschenen als *Ik, Ali*, onthulde mensonterend misbruik van ondergeschikten van buitenlandse origine en vervulde eenieder met grote verontwaardiging. Gastarbeiders verdienen onze dankbaarheid maar zij bleken door sommigen als minder nog dan als honden te worden behandeld.

Ook vandaag nog mogen gastarbeiders wat betreft het onrecht dat zij nog steeds te verduren hebben, rekenen op de steun van deze bijzondere mensenrechtenacti-

vist, die uiteraard geleerd en genuanceerd genoeg is om in te zien dat religieuze eisen die vloeken met de mensenrechten niet van de immigranten zelf afkomstig zijn doch vanwege moslimextremisten die er echter wel blijken in te slagen om steeds meer druk op hen uit te oefenen. Dat blijkt onder meer uit een interview van 5 november 2010 dat Wallraff gaf aan Ursula Rüssmann voor de Frankfurter Rundschau naar aanleiding van de zaak Sakineh Aschtiani.

Deze Iraanse werd conform het moslimrecht (en volgens velen op de koop toe onterecht) veroordeeld op beschuldiging van ontucht en zij zou ook omgebracht worden, aanvankelijk door steniging, later door ophanging, zoals geopperd werd. In het genoemde interview zegt Wallraff dat het hem grote zorgen baart dat ook gewone moslimverenigingen zich niet uitspreken tégen die middeleeuwse praktijken. De leden van die verenigingen, aldus Wallraff, komen zich bij hem beklagen dat ze onder druk staan. En ook Wallraff zelf getuigt van die pressie: toen hij in Keulen opkwam voor de bouw van een moskee en hij dan ook werd uitgenodigd

om te zetelen in een raad van de moskee, prepareerde hij voor die gelegenheid een tekst ter voorlezing uit Salman Rushdie 's *Duivelsverzen*. De vereniging stemde toe, maar de oversten in Turkije staken daar direct een stokje voor. (1)

Er is uiteraard moed nodig om zich uit te spreken tegen onrecht, ook al gaat het om onrecht waarvan men zelf het slachtoffer is. De reden daarvoor ligt in het feit dat men zich niet tegen de boosdoener te verzetten durft omdat die het wel eens allemaal nog veel erger kon maken. Vaak spreekt men in dat verband over het Stockholm-syndroom: niet onterecht, want ook hier zijn de slachtoffers in wezen gijzelaars die hun verzet misschien wel met hun leven moesten bekopen. De vrees van deze gegijzelden is, gezien de bewezen boosaardigheid van de fundamentalisten, allerminst ongegrond. En men kan zich dan in alle ernst de vraag stellen of de moslim in de straat er niet heimelijk op hoopt dat zijn gastland het extremisme harder aan gaat pakken in plaats van het te tolereren, zagezegd in de naam der godsdienstvrijheid.

Onlangs spraken de Zwitsers zich in een referendum afwijzend uit inzake de bouw van minaretten in hun land. Er was fel wat tegenstand, ook vanwege 'rasechte' Zwitsers, maar gezien de feitelijkheid van de hoger genoemde 'druk' kan men de vraag stellen of die eis om minaretten dan van de Zwitserse moslims zelf afkomstig was ofwel van extremisten die hen gijzelen en die er heel andere bedoelingen op na houden dan de vrije beoefening van godsdienst. Temeer daar die extremisten in eigen land bijzonder fel tégen de vrijheid van godsdienst gekant blijken - zo fel dat zij andersgelovigen gewoon stenigen.

Dat het merendeel der Zwitsers de misdadigers van vreemde origine het land uitgezet willen zien, is nog een heel andere kwestie die slechts ten dele aan de eerste kon verwant zijn. Het hanteren van verschillende strafmaten voor autochtoon en allochtoon spreekt het gelijkheidsbeginsel tegen en suggereert dat allochtonie misdadig zou zijn, wat uiteraard absurd is. Gelet op wat het werk van Wallraff aan het licht bracht, ware een omgekeerde maatregel veel rechtvaardiger: een beetje begrip voor weliswaar illegaal gedrag dat echter

deels kon volgen uit het doorstane onrecht.

Bovendien is er de vraag of een referendum wel geschikt is om veroordelingen uit te spreken. Een volksraadpleging lijkt weliswaar het tegendeel te zijn van een dictatuur, maar volgens sommigen is het slechts een andere vorm daarvan: een dictatuur van de massa. In een gezonde democratie regeren niet zonder redenen afgevaardigden van het volk en zij nemen principieel ook geen beslissingen zonder een voorafgaand wetenschappelijk onderzoek en een onderbouwd publiek debat. En dit los van het feit dat daar van een voor de democratie onmisbare scheiding der machten al helemaal geen sprake meer kan zijn.

29 november 2010

Noten:

(1) FR-Interview mit Günter Wallraff: „Islamische Hardliner gewinnen an Einfluss“. Zie: <http://www.fr-online.de/politik/-islamische-hardliner-gewinnen-an-einfluss-/-/1472596/4808462/-/index.html> .

